№ 11. 21 marca 1916 h. Cena 5 fen.

# HOMAN

BIEŁARUSKAJA WIŁEŃSKAJA CZASOPIŚ

WYCHODZIĆ DWA RAZY U TYDZIEŃ: U AUTORKI I U PIATNICY.

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty: na 1 hod—4 m. 80 fen., na 1/2 hodu—2 m. 40 f., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

ADRES REDAKCII I ADMINISTRACII: WILNIA, ZAWALNAJA 7.



# TELEHRAMY.

## Apawieszczeńnia Hłaŭnaj Kamandy.

### 20 marca.

**Zachodni front:**

Dziakujuczy dobrym dzieła razwiedki warunkam, rabota artyleryi i latunoŭ wielmi usililisia.

U wakolicach Maasa i na raŭninie Wewr bitwy artyleryi i ŭczora dachodzili wialikaj siły. Kab pieraszkodzić nam u dalejszym nastupleńni ŭ wakolicach fortu Duomon i wioski Wo proci francuskich abaronnych zaharadziei, francuzy zrabili nieudacznuju dla ich proci wioski Wo kontrataku, ŭ katoraj byli czaści znoŭ pastaŭlenaj siudy dywizii. Jany byli adbity s ciažkimi dla ich stratami.

U bitwie na pawietry lejtenant baron fon-Althaŭs skinuŭ nad linijami na zachodzi ad Lihons swoj czaćwiorty aeropłan. — Paruczyk Belke nad lesam Forž, na lewym bierazi Maasa, skinuŭ swoj dwanadcaty niepryjacielski aeropłan. — Apracza hetych, niepryjaciel straciŭ jeszcze try aeropłany: adzin—u bitwie na pawietry pry Gissi, na zachodzi ad lesu Forž, dwa druhije—ahniom naszych zaszczytnych harmat. Adzin z aposznich upaŭ, paluczysia, na ziamlu kala Reimsu; druhi, pierakuliŭszysia niekolki razoŭ,—u wakolicach Bau-de-Sapt, uraz že za linijej niepryjaciela.

**Uschodni front:**

Nia hledziaczy na swaje wialikije straty, rasiejcy i ŭczora niekolki razoŭ iszli u ataku znacznymi siłami z abodwych bakoŭ Pastaŭ i miž waziorami Narocz i Wisznieŭskim.

Ataki nia mieli nijakoj udaczy.

U wakolicy Widz niamieckije wojski zrabili udar, adkinuŭszy niepryjacielskije družyny, katoryje, paśla ŭczorasznaho szturmu, jeszcze prabawali udzieržacca blizka ad naszaho frontu. Adzin aficer i 280 sałdat z siami roznych pałkoŭ uziaty nami ŭ pałon.

**Bałkanski front:**

Niczoha nowaho.

*Hłaunaja Kamanda Armii.*

### Z aposznich dzion:

#### 17 marca.

**Zachodni front:**

6 anhlickich uzrywoŭ min na pałudni ad Loos nijakaj szkody nam nie zrabili.

U roznych czaściach frontu ŭ Szampani, a tak-sama miž Maasam i Mozellem — silnyje artyleryjskije bitwy.

Kala Maasa worahi kinuli ŭpiarod proci naszych pazycij na hare „Miortwy Czeławiek" świežuju dywiziju—užo dwadcać siomuju ad paczatku bitw na hetym dawoli wuzkim wuczastku. Pry pierszaj niespadziewanaj napaści biez artyleryjskaj padhatoŭki niekatoryje roty dajszli da naszych linij, i tut małaja žmienia astaŭszychsia nieranienymi ludziej była ŭziata ŭ pałon. Druhaja ataka była zadzieržana ŭžo na linii naszaho abstrełu.

**Uschodni i Bałkanski front:**

Pałažeńnie naahuł biaz žmien.

#### 18 marca.

**Zachodni front:**

Pry žmiennaj jasnaści pahody bajewaja praca z abodwych bakoŭ asłabieła.

**Uschodni front.**

Artyleryjski ahoń z abodwych bakoŭ woziera Narocz dawoli silny.

Słabaja rasiejskaja ataka u naczy na paŭnoczy ad woziera Miadzioł lohka była adbita.

**Bałkanski front:**

Na pałudziennym zachodzi ad woziera Dojran byli niewialikije pierastrełki patruloŭ.

#### 19 marca.

**Zachodni front:**

Na paŭnocznym uschodzi ad Wermell, paśla udacznaj padhatoŭki artyleryjskim ahniom i piaci udacznych uzrywoŭ min, my adabrali ad anhliczan uziatyje u nas u minnaj bitwie 2 marca pazycii.

Bolszaja czaść sałdatoŭ niepryjaciela zasypana ziamloj. 30 astaŭszychsia žywymi uziaty u pałon. — Kontrataki byli nieudacznyje.

Horad Lens abstrelan silnym anhlickim ahniom.

Na lewym bierazi Maasa toj dzień prajszoŭ biez asabliwych prypadkoŭ.

Sproby francuzoŭ atakawać siahońnia ranicaj pazycii „Miortwaho Czeławieka" i na ŭschodzi ad jaho byli zniszczeny ŭ samym paczatku.

Na prawym bierazi Maasa ahoń artyleryi dachodziŭ nadta wialikaj siły. Ŭ tym že czasi ŭ niekolkich miejscoch na pałudni ad fortu Duomon i na zachodzi ad wioski Wo paczalisia bitwy na sztyki, katoryje dahetul nie zakonczylisia. Niamieckaja družyna uczora znoŭ wykinuła francuzoŭ z zaniataj imi pazycii kala laśnictwa Tiawill, na paŭnocznym uschodzi ad Badon-Wille. Zniszczyŭszy schoŭki niepryjaciela, naszy sałdaty wiarnulisia u swaje akopy z 41 pałonnym.

Razwiedki latunoŭ z abodwych bakoŭ i bitwy na pawietry usiliwajucca. Naszy latuczyje maszyny zrabili nalot na žaleznadarožnyje budoŭli pry czyhuncy Klermon-Werden i Epinal-Lill-Wezul, dy na pałudni ad Dižonu.

Bombami worahoŭ u Mecu ranieny try cywilnyje asoby.

S-pamiž niepryjacielskaj latuczaj eskadry, katoraja zrabiła nalot na Miulhaŭzen i Habshejm, 4 maszyny spuszczeny na ziamlu u bitwi na pawietry u wakolicach samoha Miulhaŭzena. Latuny pahibli. U Miulhaŭzenie zabity 7 žycharoŭ, ranieny—13. U Habshejmie zabity 1 sałdat.

**Uschodni front:**

Ataki rasiejcoŭ, katorych my ždali, na fronci ad woziera Dryświackaho da Pastaŭ i z abodwych bakoŭ woziera Narocz, paczalisia z wialikaj siłaj. Niepryjaciel usiudy adkinut z niezwyczajna wialikimi stratami. Z abodwych bakoŭ woziera Narocz pierad naszymi pazycijami naliczena 9.270 rasiejskich trupoŭ. Naszy straty nadta małyje.

Na pałudni ad Wisznieŭskaho woziera artyleryjskije bitwy uzmacawalisia.

**Bałkanski front:**

Pałažeńnie, naahuł, nie pieremianiłosia.

Adzin z naszych latuczych karabloŭ u naczy na 18 marca napaŭ na fłot sajužnikoŭ kala Kara-Burunu, na pałudni ad Sałonik.

---

**Astryjackaje apawieszczeńnie:**

WIENA (W.T.B.) 17/III. *Rasiejski front:* Na r. Strypie u mnohich miejscoch iduć udacznyje bitwy pieredawych starožej.

Na zachodzi ad Tarnopola naszy wojski ŭwarwalisia ŭ rasiejskije pieredawyje pazycii, ŭziali ŭ pałon praporszczyka i 69 sałdat i zdabyli kulemiot i 4 bombomioty.

*Italjanski front:* Italjancy spynili swaje nieudacznyje ataki na fronci reki Izonco. Usie naszy pazycii my udzieržali ćwiorda u swaich rukach.

*Pałudzienna-uschodni front:* Biez nijakich pieramien.

WIENA (W.T.B.). 18/III. *Na rasiejskim i pałudzienna-uschodnim fronci:* niczoha nowaho.

*Na italjanskim fronci:* U nižniaj czaści reki Izonco uczora kala Zelcu byli tolki słabyje sproby italjanskich sił nastupać na nas. Jany adbity pry zaharodziach. Ahoń artyleryi i piachoty i minnaja praca nie pierajszli zwyczajnaj miery.

Nadta silny ahoń artyleryi byŭ z abodwych bakoŭ na wuczastku ad Tolmeinu da Fliczu i na sektory Fela. Na poŭnaczy ad Tolmeinu, pry ukrepleńniach kala mostu, naszaje wojska napało na worahoŭ i zdabyło ich pazycii; pry hetym 449 italjancoŭ s 16 aficerami ŭziaty ŭ pałon, zdabyty 3 kulemioty i 1 bombomiot.

Na Tyrolskim fronci, kala Monte-Pjano, Kob-di-Lano, Riwe i ŭ Judikaryi—artyleryjskije bitwy siaredniaj siły.

**Meta Rasiei.**

NJU-JORK. (W.T.B.). „New-Jork Times" pisze, szto meta nastupleńnia rasiejcoŭ u Małaj Azii — heta port Aleksandretta, kab praz jaho mieć wychad u Siarodziemnaje more.

**Nieudaczny plan.**

BERLIN. (W.T.B.). Wajenny karespandent «Local-Anzeiger» liczyć, szto piataje nastupleńnie italjancoŭ i sproby rasiejcoŭ naciskać na armii Boema Ermoli i hr. Botmera žwiazany miž saboj. Paśla wialikich strat ludźmi italjancy znoŭ pierajszli da abstrełu aŭstro wenhierskich pazycij.

Kaniec telehram na 4 stranicy.

# Świataja pawinnaść.

Adychodziaczy z naszaho Krsju, rasiejcy ciažka pakryŭdzili biełaruski narod: jany gwałtam wywiaźli bólszuju czaść biełaruskich intelihientoŭ z miest i badaj usie intelihientnyje siły z wiosak, pakidajuczy hetak miljonnuju hramadu naszych siermiažnych harotnikoŭ biez nijakaj apieki, biez abaroncaŭ, katoryje pakazali-by narodu sprawiadliwuju darohu, dali-by dobruju radu ŭ lichije czasy, zastupilisia-by za jaho i pierekazali jaho patreby i žadańnia, dzie i kamu należyć. I woś cierpiać zrujnawanyje wajennaj nawalnicaj wioski naszy ad usielakich bied i niahod, — a lepszyje syny narodu biełaruskaho badziajucca ŭ pania wiercy pa czužych kutoch — u Rasiei, praklinajuczy tych, chto ŭ wialiki historyczny moment adarwaŭ ich ad rodnaho Kraju.

Ale nia ŭsich wywiaźli maskali— nia ŭsich paśpieli wywiaźci. Astałasia pa miestoch žmienia biełaruskich intelihientoŭ, astałosia mnoha rabotnikoŭ-biełarusćŭ, katoryje nie zabylisia ab swaich pawinnaściach pierad rodnymi wioskami. Jany i padajuć ciapier hołas za swoj narod, dy ŭžo paczali spornuju kulturnuju rabotu biełaruskuju ŭ haradoch i dzie-nie-dzie pa wioskach.

Dy hetaho mała. Biełaruskaja wioska jeszcze nie aczunieła ad hromoŭ harmatnich i uzrywoŭ bomb, jescze nie razumieje, szto z naszym Krajem pryłuczyłosia, dy z niepakojem pahladaje ŭ buduczyny, bajuczysia, szto woś-woś wiernucca staryje apiekuny i zawiaduć nanowa daŭniejszyje paradki. Nie dachodzić da jaje ni hazeta, ni inszaje drukawanaje słowa, — i woś patrebien inszy sposab, katory aświaciŭ-by i nawuczyŭ naszych sielan.

Sposab hety — żywoje słowo. I hetaje słowo pawinny paniaści ŭ rodnyje chaty emihranty z biełaruskaj wioski — rabotniki.

Wajna adbiłasia ciažka na ŭsim žyćci Kraju. Z Wilni i inszych miest rasiejcy pawywozili szmat fabrycznych maszyn i hetak zatrymali normalny chod naszaho ekonomicznaho žyćcia. Panura tyrczać fabrycznyje kominy, s katorych užo daŭno nie wychodzić dym, nie czuwać prywycznaho hułu i hrukatu maszyn, dy tolki wiecier uletaje i wyletaje praz pabityje wokny fabrycznych budynkoŭ. Raboty dla mnohatysiacznaj armii rabotnikoŭ nima. Inszyje z ich prymuszeny szukać jaje u Niamieczynie, inszyje czakajuć wiasny, kab wiarnucca da baćkoŭ i bratoŭ swaich u rodnyje wioski dy supolnymi siłami wyrabić ziamlu pad wiesnawyje pasiewy.

Woś hetyje aposznije i pawinny paniaści miž sielan żywoje słowo aświeczajuczy swaich bratoŭ, tłumaczuczy im, szto czas lichaleććia miniecca, i tady nasz Kraj i nasz narod ždže nowaja, lepszaja dola. Rabotniki-biełarusy pawinny pryhatawać wiosku da spatkańnia hetaj doli, bo kožny moment my pawinny być hatowymi ŭziać u swaje ruki ŭsie sprawy rodnaj Ziamli.

Wialikaja i ważnaja zadacza lažyć na naszych rabotnikach, — i jany pawinny spoŭnić jaje sumlennua, pamiatajuczy, szto wyrastali jany pad sałamianymi strechami, szto pierszyje słowy wuczylisia kazać u biełaruskaj mowi, szto da stałych hadoŭ jeli chleb, zdabyty ciažkaj pracaj ich bratoŭ-chlebaroboŭ. Ciapier nastaŭ czas adaziakawać im!

*I. Mieleszka.*

# Rasiejskaja palityka u Biełarusi.

Dzieržawa, katoraja składajecca z roznych Krajoŭ i roznych narodaŭ, asabliwa zwajewanych siłaj, može upraŭlacca na adnej z dwuch asnoŭ: abo dajuczy ŭsim tym Krajom i narodam szyrokije prawy i poŭnuju wolu dla ŭnutrenaho žyćcia i kulturnaho i ekonomicznaho razwićcia, dy baroniaczy ich ad kryŭd i napaściej czužyncoŭ; abo znisztažajuczy ŭsie asobiennaści zawajewanych ziamiel i ich žycharoŭ, kab hetak zlić ich u adzin narod s panujuczaj nacijej.

Pierszy sposab — heta najlepszaja, najmudrejszaja dzieržaŭnaja palityka, jakuju tolki možna prydumać. Jana dabrom bolsz prywiazywaje da dzieržawy zwajewanyje narody i krai, czym gwałt i nasilstwy, — a poruсz z hetym, pry swabodzi kulturnaho i ekonomicznaho razwićcia kožnaho narodu, uzrastaje kulturnaść, bahaćcie i moc usiaje dzieržawy. I chacia by nacija, szto zwajewała druhije, była mienszaja likam swaim za kožnuju z ich paasobku, — hasudarstwo budzie dzieržacca krepka, bo ab jaho bycie i sile buduć szczyra kłapocicca ŭsie jaho hramadzianie.

Druhi sposab — sposab nasilstwa i gwałtu — niszczyć siły zwajewanych narodaŭ, dy hetak panižaje i kulturu dzieržawy i kulturu suśwetnuju. Dy ŭ samaj dzieržawi buduć wieczna panawać niezdawolstwa i niespakojnaść, bo tyje, kamu dziejecca kryŭda, zaŭsiody buduć dumać ab wyzwaleńni. Hetkaj palityki trymacca može tolki taki narod, katory czysłom swaim pierewažwaje czysło ŭsich padbitych nacij razam.

Hetaho druhoha sposabu dzieržycca z daŭnych czasoŭ Rasieja. Jana sto hadoŭ wiadzie palityku niszczeńnia śladoŭ samabytnaści Biełarusi, Litwy, Ukrajny, Polszczy, Finlandii, Kaŭkazu i dr., ale ad hetaho siła jaje nie uzrastaje: heta pakazała japonskaja wajna, dy pakazwaje ciapieraszniaja. Pryczyna hetaho — toje, szto ŭ Rasiejskaj dzieržawi maskali swaim likam daloka nie pieraważywajuć druhich narodaŭ: na paŭtarasta miljonaŭ žycharoŭ hasudarstwa, maskaloŭ liczyłosia ŭ 1897 hadu tolki 55 miljonoŭ dusz, — znaczyć, krychu bolsz za treciuu.

Razumiejuczy, szto pry takich warunkach panawać nad 100 miljonami „inorodcoŭ“ maskalom dawoli trudna, rasiejskije palityki udumali hetki plan. U Rasiei — ŭ czysle „inorodcoŭ“ — žyło kala 9 miljonaŭ biełarusoŭ i 22 miljony z liszkam ukraincoŭ. Woś, urad maskoŭski i pastanawiŭ hetyje dwa „bratnije“ narody zniszczyć u pierszy czarod, — zlŭszy ich u adno z maskalami: tady lik maskoŭcaŭ — razam z abmaskaleŭszymi biełarusami i ukraincami — uzros by bliźka na 32 miljony i dajszoŭ-by biezmała 90 miljonaŭ dusz. Hetak liczebnaja pierewaha była by na staranie maskaloŭ, i jany mahliby papraŭdzi panawać u swajej dzieržawi, niszczuczy ŭsie inszyje nacii adnu za adnej.

Ciapier, razabraŭszysia ŭ hetych cyfrach, lohka zrazumieć, czamu pad rasiejcami tak ciśnuli biełarusoŭ, czamu da 1905 hodu zabaroniena było drukawać knižki i hazety pa biełarusku, czamu mowa heta niedapuskałasia ni ŭ szkoli, ni ŭ kaścieli, ni ŭ cerkwi, ni ŭ jakich kazionnych kancelaryjach i t. p. Paczałasia heta palityka proci biełaruskaho narodu ŭ 60-tych hadach minuŭszaho staleććia — paśla aposzniaho polskaho paŭstańnia. Pierad tym-že nawat wilenski nawukowy okruh paczaŭ drukawać dla narodnych szkoł u Biełarusi knižki pa biełarusku...

Pakazanyje cyfry każuć nam takže, szto maskoŭski urad chutczej daść wolu ŭsim „inorodcam“, czym biełarusam i ukraincam. I z hetaj pryczyny ciapieraszni moment, kali czaść Biełarusi apynułasia za mieżami Rasiei, maje dla naszaho narodu asabliwuju waho: tut my možem i pawinny załažyć fundament dla budoŭli naszaj kultury, załažyć kuźniu wolnaj dumki biełaruskaj. Szto nam tut udasсca zrabić, toje nia sczeźnie nikoli: bo, niezaležnie ad taho, jakaja buduczyna czakaje ŭwieś nasz Kraj, siła biełaruskaja uzraście i daść usiamu naszamu narodu—na abapoł krywawaj miažy — moc dalej baranicca ad worahŏ, szto cikujuć na jaho pahibiel.

*A. N.*

Zmahańnie z ukrainskaj mowaj.

«Birżewyja Wiedomosti» apisywajuć, szto u pałudziennych hubernijach Rasiei, dzie žywie ukrainski narod, ziemstwy zawiali u swaich szkołach nawuku pa ukrainsku. Dawiedaŭszysia ab hetym, «prawyje» partii padniali straszenny gwałt, i ministerstwo paśpiaszyło wydać prykaz, zabaraniajuczyj wuczyć ukrainskich dziaciej u ich rodnaj mowi.

# Z litouskaho žyćcia.

II.

„Nima tej biady, kab z jaje dy dabra nie było“. Hetak kaže prykazka, szyroka užywanaja u litwinoŭ,—i treba skazać, szto prypadki hetaj wajny najlepiej paćwiardzili jaje.

Za ŭwieś czas wajny—i pad rasiejcami, i ciapier—Kraj nasz panios mnoha strat, złažyŭ mnoha achwiar i žyćciom ludzkim, i mieńniem. Ale za toje my daždalisia nowych warunkoŭ žyćcia, katoryje sulać usiamu Kraju nowuju dolu, swabodnaje bytawańnie, jak sucelnaho orhanizmu. Ludzi, katoryje ŭžo pakinuli dumać ab nieczym padobnym, ciapier paczynajuć z wierаj hladzieć u buduczynu, układajuczy ŭ hаławie plany dalejszaho bytawańnia Kraju naszaho, a nia tolki

*Č czytajecca, jak CZ; Š—jak SZ.*

# Biełaruskije lehiendy.

## III. Kryčačyje wałasy na hаławie.

(Hl. pačatak u № 10 «Homanu»).

Jon, zdymajučy z hаławy stary, skomčeny kapialuš, skazaŭ, kłaniajučysia nizka:—Ja žywu na ŭsim swieci, šukaju łaskawych dla siabie dabradziejoŭ i ciaham chodajusia z zababonami i ludzkimi myślami.

Hety jaho adkaz zaachwociŭ mianie da dalejšaj hutarki. — Dziela czaho, skazaŭ ja, pačałosia u was hetaje zmahańnie z zababonami i ludzkimi myślami?

— Dziela taho, što ludzi nie razumiejuć ni mianie, ni swajej karyści. Ja pierajšoŭ uwieś świet, paznaŭ roznyje narody, wyjaśniŭ najskryciejšyje tajnicy pryrody, išoŭ palahčyć žycharom hetaho nieŭradžajnaho kraju žyćcio, ale jany, zamiesta padziaki, zasypali mianie praklonami, nie dajučy nidzie supakojnaho prypynu.

— A štož ty rabiŭ, skazaŭ ja, žycharom našaj ziamli?

— Ja chacieŭ dabro zrabić, ale za dabryniu maju dwojčy daznaŭ ździeku. Nie mahu zabycisia adnaho zdareńnia, choć ŭžo tamu bolš dwacacioch niekalkich hod. Ja wydumaŭ, jak rabić zołata, chacieŭ hety sposab ulepšyć i dać tutejšym panom. Pan „N“, bahaty čeławiek, blizka Połacka mieŭ dwor i dom ŭ mieści, ŭ katorym sam žyŭ i mnie naznačyŭ maleńki pakoik dla zaniatku i ŭlepšeńnia majej nawuki. Tamaka strašennaje zdareńnie było sa mnoju: wychodziačy ja pakinuŭ niezačynieny dźwiery, a na stale ŭ mianie łažali ŭ papiercy biełyje paraški, patrebnyje da henaj nawuki. Žonka pana „N“ ŭwajšła ŭ moj pakoj, uziała adnu papierku s paraškom, dumajučy, što heta było ziellе ad bolu hаławy, zahadała prynieści šklanku wady, ŭsypała parašok, wypiła i jak ha! pamierła. Pieraśledawany niawinna sudom, ja musiŭ adhenul uciakać i šukać sabie prypynu ŭ inšym miescy.

Pajšoŭ ja da pana „Y“ i chacieŭ jamu abjawić wialikije rečy. A poŭnačy była na móhilniku proba, ale heny pan i słuha jaho, što byŭ patrebny dla padmohi, abodwy, nia majučy siły wydzieržać proby wialikaj, samleli. Ja, bajučysia ździeku, pakinuŭ ich tamaka ležačych na mohilniku, a sam ŭciok, nikoli ŭžo nie pakazywajučysia ŭ tym baku, i pastanawiŭ na wieki nie adkrywać ludziam henaho sekretu.

Henryk, ubačyŭšy, što ja i doktar achwotna słuchajem zdareńniаŭ jahonaho žyćcia, nie zwiertajučy ŭwahi na lakajoŭ, što blizka stajali śmiajučysia i ab niečym šeptalisia mižy saboj, hetak dalej raskazywaŭ.

— „A što maješ ŭ henym sutniku pad wopratkaj?“ papytaŭsia ja.

— „Trusoŭ, atkazaŭ, niasu. Kali chto pazwolić mnie dzie-kolačy ŭ chatcy na adnasieli žyć, tamaka hadawacimu ich—jany duža płodnyje, ŭ chutkim časie ja biedny mieć budu ŭ dowal miasa.“

— „Adčyni sutnik i pakažy nam trusoŭ swaich.“

Ledź adčyniŭ sutnik, Amila adskiknuła i zakryčała niamym hołasam:—„Ach! ach! jakije strašnyje! Začyni bardžej! hladzieć nie mahu na hetyje strašaki!“

Ja hlanuŭ na jaje s pódziwam, bo bačyŭ

ab sprawach tej ci inszaj nacii, jak czastki hramadzianstwa Kraju.

Hety zwarot u dumkach naszaho hramadzianstwa možem śmieła liczyć najwialikszaj dabyczaj z wajennaho czasu. Zdaŭna ŭ nas tak wiałosia, szto ŭ mieżach Wialikaho Kniażstwa Litoŭskaho, abyjmaŭszaho Litoŭskije i Biełaruskije ziemli, žyło mnoha ludziej czužych nam narodaŭ, ale ŭsie jany pryznawali dzieržaŭnyje prawy Kniażstwa i szczyra baranili jaho worahoŭ. Usie roŭna uważali siabie synami hetaj Ziamli i pracawali supolnymi siłami dziela jaje karyści. U hetym i kryłasia siła Wialikaho Kniażstwa Litoŭskaho, kaliś adnej z wialikszych dzieržaŭ Europy. Ale s czasam pabocz z nami paczali uzmacowywacca druhije dzieržaŭnyje centry, katoryje pryciahiwali da siabie — z roznych pryczyn — asobnyje czaści Kniażstwa. Hetak u naszym hasudarstwi paczaŭsia razwał, i samo jano straciło swoj niezależny byt. U aposznije-ž czasy razwał hety wyjawiŭsia ŭ niepamiernym uzrości roznych nacyonalizmoŭ, dzieluczy žycharoŭ kraju i siejuczy miž imi zmahańnie. Z hetaj pryczyny sczezła možnaść jakich-budź ahulna-krajowych prac dziela wyzwaleńnia z niawoli i adbudawańnia niezaležnaho bytu supolnaj Baćkaŭszczyny,—a proby adnej nacyonalnaj grupy na swaju ruku zmahacca za niezalažnaść Kraju skonczylisia niczym: jany nie paciahnuli za saboj adwiecznych haspadaroŭ Litwy — litoŭskaho i biełaruskaho narodoŭ.

Nacija i dzieržaŭnaść—heta ŭ nas dźwie zusim roznyje reczy. Woś u Polszczy inaczej: tak, polski piśmiennik B. Koskowski pisze ŭ «Kur. Warsz.», szto wajna zbudziła ŭ narodzi czysta nacyonalnyje damahańnia. „Nacyonalny charaktar wajny aznaczaje, szto kožyn narod chocze sam upraŭlacca u swaich nacyonalnych sprawach i hatoŭ baranić hetych spraŭ—i tolki ich, nie szkadujuczy najwialikszaho nakładu sił fizycznych i duchoŭnych“. Kali-b ciapieraszniaja wajna prydbała dla naszaho Kraju papraŭdzi hetkuju zdabyczu, dyk dla nas ad jaje nie byłoby nijakaj karyści, apracza adnej tolki szkody. Moʼ dobra heta dla Polszczy, dzie pa ŭsiej ziamli žywie polski narod, — ale dla nas, a asabliwa dla tutejszych palakoŭ—heta atruta: „zdabycza“ heta prawodzić dalej razwał supolnaho dzieržaŭnaho hniazda, sucelnaho dzieržaŭnaho orhanizmu staroj Litwy.

Nie: nam wajna niasie druhuju zdabyczu. Heta—patreba dla ŭsich padumać ab buduczyni naszaj supolnaj Baćkaŭszczyny, patreba pastawić na pierszy czarod nie pytańnie ab tym ci inszym asobnym narodzi, a ab usim Kraju — usiej Ziamli naszaj.

*Perkunas.*

# U Wilni i wakolicach.

### Wychad biełarusoŭ i litwinoŭ z W. K. Hramadzianskaho Kamitetu.

U Wilni — jeszcze pierad adchodam rasiejcoŭ — prawicielstwo pazwoliło predstaŭnikam palakoŭ atkryć Wilenska-Kowienski Hramadzianski Kamitet. Kamitet mieŭsia absłužywać patreby usiaho Kraju, i z hetaj pryczyny ŭ jaho uwajszli predstaŭniki biełarusoŭ, žydoŭ i niekatorych litoŭskich grup; im — na ŭsich razam — była dadziena paławina miejsc u Kamiteci.

Ale skora praca kamitetu paczała kulhać, dy ŭreszci zusim spyniłasia. Usie proby biełarusoŭ, litwinoŭ i žydoŭ ulić nowaje žyćcio ŭ Kamitet skonczylisia niczym. Kamitet užo niekolki miesiacoŭ nie zasiedaŭ.

Z hetaj pryczyny biełaruskaja i litoŭskaja grupy pastanawili wystupić z jaho, ab czym i pawiedamili pradsiedaciela W.-K. Hramadzianskaho Kamitetu.

### Biełaruski słoŭnik.

U 1876 hadu Piec. Akad. Nauk wydała biełaruski słoŭnik Nosowicza, u katorym zapisana 30.000 biełaruskich słoŭ. Apracawany słoŭnik Nosowicza nia lisznie dobra: u im szmat słoŭ rasiejskich, nie ŭwajszło mnoha słoŭ biełaruskich i prawopismo nie addaje wymowy naszaj mowy. Hetkije niedachwaty słoŭnika Nosowicza dali myśl obywatelu Mohilŭskaj hub. p. J. Cichinskamu apracawać poŭny biełaruski słoŭnik. Da 1912 h. u J. Cichinskaho było sobrana užo kala 70,000 biełaruskich słoŭ, i słoŭnik byŭ dawiedzien da litery „P.“ Słoŭnik swoj J. Cichinski pisaŭ s pierekładami na mowu polskuju i rasiejskuju.

### Prawy słuh i panoŭ.

„Wiln. Ztg.“ pisze:

U ziemlach, zaniatych niamieckimi wojskami, razyjszlisia niepraŭdziwyje hutarki ab prawoch słuh i panoŭ. Tymczasam prychod niemcoŭ zusim nie źmianiŭ hetych prawoŭ, i ŭsie sprawy miž słuhami i ich panami buduć sudženy pawodłuh starych zakonoŭ, akije panawali za rasiejcoŭ.

### Padatak z ziamli i predpryjemstw.

3 studnia 1916 h. wydan prykaz ab padatkach z ziamli i predpryjemstw u haradoch i wioskach u mieżach padwłastnaho Hłaŭnakamandujuczamu na ŭschodzi Kraju.

Z ziamli za mieżami horadu, niezaležnie ad dachodnaści, naznaczajecca padatku $54^1/_2$ feniga ŭ hod z dziesiaciny.

Z ziamli ŭ miestoch padatak naznaczajecca zaležnie ad dochodnaści ziamli. Pry dachodzi da 100 marak u hod padatku biaruć 3%; da 200 m.—4%; pry wyszejszym dachodzi —6%. Z ziamli biez budoŭli biaruć 3 marki s kožnaj 1000 m. wartaści; wartaść aceniwajuć akružnyje ŭłaści—zhodnie z acenkaj ekspertoŭ.

Kazionnyje ziemli padatkami nie abkładywajucca.

Tarhowyje i pramysłowyje predpryjemstwy płaciać padatak pawodłuh taho, da jakoha s czatyroch kłasoŭ dachodnaści jany zaliczeny. IV kłas—pry hadawym dachodzi da 1000 marak—płocić 2% ad dachodu; III kłas—da 2000 m.—4%; II kłas—da 3000—6%; I kłas—pry hadawym dachodzi zwyž 3000 m. — płocić wyszejszy padatak, naznaczeny naczalnikam uradu.

Da pramyszlenych predpryjemstw nie zaliczena praca dachtaroŭ, adwakatsŭ, literataroŭ, artystoŭ i inszych swabodnych prafesij.

Tarhowyje i pramysłowyje predpryjemstwy „jurydycznych asob“ (sajuzoŭ, tawarystw i t. p.) płaciać taki samy padatak, jak usie inszyje.

Naczalnik uradu maje prawa naznaczać wyszejszy padatak na tyje predpryjemstwy, katoryje dajuć asabliwa wysoki dachod.

Akružnyje upraŭleńnia na pakryćcie pawietowych, miestowych, wałasnych i parafijalnych wydatkoŭ mohuć—paśla zhody naczalnika uradu—naznaczać dadatkowy padatak.

Paczatak hodu pry zbory padatkoŭ liczycca 1 studnia (janwara), kaniec—31 śnieźnia (dziekabra). Wypłaczywajucca padatki za poŭ hodu—da 1 krasawika (apryla) i da 1 kastrycznika (akciabra).

Na nieprawilna naznaczeny padatak treba padawać žałabu akružnym ułaściam. Kali padatak mienszy, czym 100 marak, rezolucju na žałobu daje naczalnik pawietu. Wyszej 100 marak — naczalnik uradu.

Naczalnik uradu maje prawo, kali sprawa idzie ab ekonomicznym byci predpryjemstwa, zusim zwolnić jaho ad padatku, abo pamienszyć padatak. U asabliwa ważnych prypadkach wypłata padatku može być pradoŭžena.

Za fałszywuju padaczu dachodu dziela padatku winawajcoŭ karacimuć sztrafam da 5000 marak abo wastroham da 6 miesiacoŭ.

Padatki mohuć naliczywacca za czas nie raniejszy, jak paczynajuczy ad 1 janwara 1916 hodu. Prykaz hety u mieżach etapnaho upraŭleńnia Litwy budzie ŭwiedzien u žyćcio ŭ toj termin, jaki naznaczyć naczalnik uradu, — ale nie paźniej, jak 1 janwara 1917 hodu.

### Najwyszejszyje ceny u detalicznaj pradažy.

Niamiecki oberburhomistr u Wilni naznaczyŭ ceny na rybu, wyszej katorych jaje nielha pradawać u detalicznym handlu:

Za szczupaki, leszczy, liny, okuni, karpi—za sztuki miensz 1 funta wahoj (5—6 sztuk na funt)—za pud možna brać nia bolsz 13 rub. Kali sztuka maje wahi bolsz funta,—za pud 20 rub.

Drobnaja ryba ŭsich hatunkoŭ—5 rub. za pud.

Žywaja ryba kožnaho s pakazanych hatunkoŭ kasztuje na 4 rubli na pudzi bolej.

Handlary hurtoŭnyje pawinny pradawać rybu drobnym handlarom z ustupkaj ad hetych cen 10 pracentoŭ.

### Ceny na skacinu.

Naczalnik cywilnaho uradu naznaczyŭ hetkije ceny na rahatuju skacinu: 40 marak za 50 kilohramoŭ, awieczki: 36 marak za 50 kilohram. Rachunak wiadziecca pawodłuh žywoj wahi.

### Padawajcie rekwizycyjnyje kwitki!

Prypaminajem wilencam, katoryje dahetul nie zajawili ab swaich rekwizycyjnych kwitach, szto aposzni termin dla zajawy — da 1 krasawika. Nie zajaŭlenyje kwity paśla 1 krasawika hublajuć usiu siłu.

### Nowy burhomistr Hrodny.

Byŭszy druhi burhomistr Wilni, Wejssenborn, naznaczen na miejsco burhomistra Hrodny. Da spaŭnieńnia nowych pawinnaściej jon prystupić 1 krasawika.

### „Dzień zboru“ u Wilni.

Wajenny czas pryczyniŭ žycharom naszaho miesta mnoha biady i hora. Straszennaja daražynia spažyŭnych praduktoŭ pawinna świed-

---

praŭdziwych čornych, maładych trusoŭ. A stary, zirkajučy na jaje, skazaŭ:

— „Pryhledźsia pani lepiej, heta maładyje, čornyje trusieniaty; ješče nia wyraśli jak maje być!“—i adnaho z ich uziaŭšy za wušy padniaŭ z sutnika.

— „Ach! ach! jaki strašny kažan! zmiłujsia nie pakazywaj, schawaj jaho ŭ sutnik, nie chaču i nie mahu hladzieć na hetakuju brydu.“

Dumajučy, što ŭ hetym zdumanym strachu byŭ niejki kaprys Amili, ja zahadaŭ staromu, kab jon išoŭ i pierenačawaŭ u dware i što zaŭtra miecimie naznačeny sabie prytułak. Jon pakłaniŭsia i pajšoŭ naprastki ŭ dwor.

S prachodku my waročalisia damoŭ moŭčki. Amila była niezwyczajna zniemaraščena, blednaja i ślozy bliščeli na wačach. Ja dziwiŭsia hledziačy na jaje i zhadywaŭ, čamu jana piarečyła tak ščyraj praŭdzie? bo ja swaimi wačyma bačyŭ trusianiat; napaśledak, piererywajučy maŭčańnie, skazaŭ:

— „Dyk štož, Amila? i ciapieraka ješče ty hatowa dawodzić, što heny stary mieŭ u sutniku kažanoŭ?“

— „Jakže nia wieryć swaim wačam?“

— „Škaduju, što ty zniemaraściła biednaho staroha, ŭsiož ty bačyła z jaho hutarki, što heny čeławiek razumny i wučony, škada tykiela, što jon biazdolny.“

— „Ale u jaho strašny pohlad... Na što jaho było zadzieržywać, chajby išoŭ sabie dalej.“

— „Dziŭlusia ja z siahońniašniaho nieŭspadzieŭki dziŭnoha twajho charakteru. Ja zadziaržaŭ jaho nie na časinu; dam prytułak harotniku i nichaj žywie sabie ŭ maim dware, pakul sam zachoče.“

Amila słowa na heta nie atkazała. Skončyłasia suparečka i my moŭčki aboje wiarnulisia damoŭ.

Nidaloka ad dwora, la raki, ŭ ciemnym chwojniku była chatka. Za žyćcia majho baćki žyŭ tamaka laśnik. Paśla śmierci baćki laśniku ja naznačyŭ chatu ŭ blizkim siale, a pole pryłučyŭ da dwornaho. Na druhi dzień ja ŭstaŭ rana, padarožnaho staroha zawioŭ na adnasiel, kab tam na staraści mieŭ supakojnaje žyćcio,—jon padziakawaŭ mnie i pasiarod chaty wypuściŭ z sutnika swaich trusoŭ.

Žyŭ jon adzinoka, časam adzin snoŭdaŭsia pa poli i lasoch; ŭ načy nia spaŭ, snoŭdaŭsia usiudych jak ścień. Sielancy sustrekajučy jaho pry świeci miesiaca bajalisia padyjści bližej, ŭciakali moŭ ad zdańnia; dziŭnyje chadzili wiestki ab im pa ŭsieńkaj wakolicy. Raskazywali, bytcym a poŭnačy bačyli wializnaje stada kažanoŭ nad strachoj, dzie jon žyŭ, i na klik pryletali da jaho sowy i krumkače.

Słuchajučy hetakije wydumki prostaho narodu,—ja śmiejaŭsia i chadziŭ na adnasiel, lubiŭ sa starym hukać časam pa niekalki hadzin; ŭ wosień słuchaŭ tamaka, jak šumieli staryje jełki nad strachoj chaty; paziraŭ na twar jaho, na katorym zamierła wiasiołaja uśmieszka na wiečnyje časy. La wakna na piaščanym uzhorku siarod chwoj biehało wializnaje stada čornych trusoŭ, chawajučysia pad ziamloj i ŭznoŭ wybiahajučy z nor swaich. Hledziačy na heta, ja čuŭ u sabie zmienu, i na mianie nachodzili sumnyje dumki.

(Dalej budzie)

czyć, szto bolsz zamožnyje hramadzianie majuć pawinnaść pamahać swaim bratom. Kab zdabyć hetkuju padmohu i budzie ustrojeny «dzień zboru». Jość nadzieja, szto tyje, chto može, nie adwiernucca ad praciahnienaj da ich ruki.

U pamiać hetaho dnia słažyŭszym achwiary budzie dawacca znak z herbam Wilni.

### U wajennym sudzie.

Budacznik Feliks Sarakonski, 18 hod, byu addany pad sud s pryczyny abwinieńnia jaho u bratauhiustwie.

Sledztwa wykazało, szto 16 studnia jon paswaryusia z swaim bratam, Jazepam, katory winawaciu jaho u kupli kradzienaho kania. 20 lutaho abodwa braty byli doma, maci ich wyjszła u kaściol. Feliks wysłau z domu i małuju daczku brata, nakazauszy, kab da wieczara nie wiertałasia. Kaliž jana, nia bledziaczy na zabaronu, wiarnułasia da chaty na abied, znajszła Jazepa miortwaho na łožku — z razrublenaj haławoj. U pakoi usio było paraskidano. Kufar razbity. Na padłozi lažała sakiera, chacia užo wymytaja—ale z śladami krywi. Ekspert pryznau, szto zabity pamior ad rany u haławu kala 11 hadziny—u czasie snu.

Prakuror na sudzie žadau kary śmierci dla Feliksa Sarakouskaho. Zaszczyta prasiła apraudać, abo zmienszyć karu, bo ažajuczy na maładyje hady winawajcy. Sud pryznau, szto ubiustwa było zroblena z adumam, i zasudziu Sarakouskaho na śmierć.

U druhoj sprawi, katoraja razbirałasia u toj že dzień, ab padpali i pakaleczeńni, padsudzimy szawiec Ćwik zasudžen na 9 miesiacoŭ i 2 tydni u wastroh i na pakryćcie sudowych kosztou. Swiedka Rosochacki, wuczeń padsudzimaho, katory pad prysiahaj jauna świedczyu falszywa, zapadozren sudom u naruszeńni prysiahi i aresztowan u sali suda.

## Z USIAHO KRAJU.

### Biełaruskaja szkoła u Hrodni.

HRODNA. Jak pisze „Grodn. Ztg.“, hetymi dniami u Hrodni budzie atkryta biełaruskaja szkoła ŭ wielmi wyhodnym da hetaho pamieszczeńni ŭ Manastyry św. Barysa i Hleba. Dabetul zapisałasia bolsz 80 wucznioŭ, pryjomnyje ekzaminy buduć na hetym tydni. Da pryjezdu z Wilni dwuch wuczycieloŭ na wuku buduć wiaści tutejszyje damy. Dzieci, miž katorymi jość u wieku ad 6 da 15 hadoŭ, buduć razdzieleny na dwa kłasy.

### Wiesnawyje raboty.

KOŬNA. Jak pisze „Kown. Ztg.“, u harodach u Koŭni i kala Koŭny ŭžo idzie padhatoŭka da wiesnawych rabot. U miestowych harodach wywodziać ŭ inspektach flansy, katoryje buduć dawać prywatnym asobam.

### Z Suwalskaho žyćcia.

SUWAŁKI. Paczynaje orhanizawacca tutaka pawietowaja balnica z addziełam dla zaraźliwych chwarob.

Sajuz sielskich haspadaroŭ suwalskaho pawietu na swaich zasiedańniach prystupiŭ da razhladu spraŭ, zwiazanych z wiesnawoj siaŭboj.

Manapolka na harełku paczała ŭ Suwałkach swaju rabotu. Pry Pieciarburskaj wulicy atkryta pierszaja krama dziela pradažy harełki.

U adnaho s tutejszych miaśnikoŭ, ab katorym byŭ danos, aresztawali 9 pudoŭ žyta, 1½ puda pszanicznaj muki, 3 pudy žytniaj, 50 pudoŭ harochu, 50 pudoŭ fasoli, 70 pudoŭ jaczmienia, roznyje wajennyje skuranyje reczy i 41 skura. Jak dawiedziena, ŭsio heta patajna wywieziena z Niamieczczyny. Miasnika czakaje surowaja kara.

### Orhanizacja drobnych kramnikoŭ.

SUWAŁKI. Apracza czatyroch tarhowych firm, katoryje s padmohaj ułaściej dastaŭlali ŭ Suwałki patrebnyje pradukty, atkryŭsia sajuz kala 200 drobnych kramnikoŭ, kab praz tyjež ułaści wypisywać tawary, minajuczy hurtoŭyje składy. Zwarotny kapitał dajszoŭ u ich da 100.000 marak.

## TELEHRAMY.

— —

### Na Kaŭkaskim fronci.

BUKARESZT (W.T.B.). Pawodłuh konstantynopolskich hazet, tutejszaja hazeta «Az—Est» pisze ab nastupleńni rasiejcoŭ na Kaŭkazi:

Pawodłuh peŭnych wiedamaściej, paśla upadku Erzerumu nastupleńnie rasiejcoŭ na Kaŭkazi zatrymałosia. Z hetaj pryczyny udacza rasiejcoŭ nia maje wialikaj wahi. Wialiki Kniaź Mikałaj paczaŭ hetaje nastupleńnie, nie szkadujuczy wialikich achwiar, tolki dziela taho, kab ablahczyć pałažeńnie anhliczan, katorych czakała pahibiel u Mesopotamii i ŭ Iraku. Hetaja meta nia wypaŭniena. Trudnaści, s katorymi zmahajucca turki, szkodziać i ich woraham. U Iraku i Mesopotamii anhliczanie dla swaich transportoŭ karystajuć z reki Tigru, rasiejcy mohuć pasoŭwacca tolki pa suchapućci. Wialiki Kniaź Mikałaj wystupiŭ upiarod z 100.000 sałdat. Turki mieli ledźwie 40.000 dusz, i ŭsiož-taki znamienita supraciŭlalisia. Pa praŭdzi, straty turkoŭ—niekolki tysiacz sałdat i 150 staraświeckich harmat. Da rasiejskaj armii pryłuczylisia kaŭkaskije armianie, katoryje hrabiać i režuć nasieleńnie. U Erzerumie jany pazabiwali ŭsich turkoŭ,—nawat starych i małych.

### Straty francuzoŭ.

PARYŽ (W.T.B.). U pierszaj staćci hazety «Le Journal» senatar Humbert pierszy raz pryznajecca da wialikich strat u francuzoŭ. Francuskije straty ludźmi—wialikszyje, czym u kožnaho s sajuznikoŭ. Treba ŭžo parupicca, kab siły francuzoŭ žbierahalisia. Anhlija i Italija pawinny ciapier pasłać swaje wojski u Franciju. Francija rekrutami 1888 hodu addaje swaje aposznije siły. Žyćcio francuskaho sałdata dla nas wielmi cenno. Sajuzniki pawinny parupicca, kab jon zusim nia sczez.

### Francuski minister ab kancy wajny.

PARYŽ (W.T.B.). „Hawas“ danosić:

U francuskim parlamenci minister Ribo apisaŭ pałažeńnie francuskich finansoŭ. U kancy pramowy jon skazaŭ: «My pierežywajem ważny moment: možna, adkinuŭszy pusty optymizm, skazać, szto jość užo možnaść praroczyć ab kancy wajny»

### Sajuzniki «radziacca».

LONDYN (W.T.B.). «Times» pisze, szto nowaja narada sajuznikoŭ adbudziecca ŭ Rymie. Lloyd Džordž budzie na joj, jak predstaŭnik Anhlii. Spadziajucca, szto ŭ Rym pajedzie i Grey.

### Rachunki miž sajuznikami.

LONDYN. (W.T.B.). «Daily Telegr.» danosić z Rymu:

U parlamenci hraf Ciadei ad imiani socyalistycznaj partii wystupiŭ proci wajny z Niamieczczynaj. Jon skazaŭ, szto maje najbolsz sympatii da Anhlii, ale za aposznije miesiacy Italija pawinna była pierepłacić jej 979 milionoŭ lir za anhlicki kamienny wuhal, — tym czasam u tym hadu za szmat bolszuju mieru wuhla było zapłaczena 249 milionoŭ lir. — Pramoŭca wykazaŭ žadańnie, kab Italija — kali budzie radzicca ŭ Paryžy na naradzi ab finansowych sprawach — nie zawiazała sabie ruk jakimi koleczy abiecankami.

### Kaniec serbskaho wojska.

RYM (W.T.B.). Rymskaja hazeta «Stampa» drukuje piśmo s Korfu, u katorym straszennymi farbami malujecca žyćcio tamaka serbskich sałdatoŭ. S 30.000 serbskaj maładzieży—rekrutoŭ, 15.000 zahublena pry adstupleńni da bierahoŭ Adryatyckaho mora, 6000 pamiorła ad hoładu na samym bierazi, a astatak — 9.000 dusz—pierawieziena na Korfu, dzie žywuć biez usielakaho sanitarnaho dahladu.

### Žadańnie miru.

ROTTERDAM. (W.T.B.). „Nieuwe Rotterd-Courant“ pisze:

Karystajuczy z zjezdu ministroŭ u Kopenhazi, marszałak niderlandzkaho sajuza proci wajny pasłaŭ hetkuju telehramu duńskamu, norweżskamu i szwedzkamu kamitetu ab patrebi doŭhaho miru: «Niderlandzki sajuz proci wajny napaminaje, szto jon u žniŭni 1915 hodu zwiarnuŭsia da niderlandzkaho uradu s prośbaj pamahczy jamu sklikać zjezd predstaŭnikoŭ niewajujuczych dziaržaŭ dziela mety, apisanaj u broszury sajuzu pad nazwańniem: „Pawinnaść supolnaj pracy neŭtralnych dzieržaŭ“. Sajuz wielmi prosić duńskaje, szwedzkaje i norweżskaje tawarystwa mira i ŭsich prychilnikoŭ mira wykarystać adbyty zjezd ministroŭ i zrabić nacisk kožnamu na swoj urad, kab zjezd hety ŭziaŭsia za sklikańnie ahulnaho zjezdu niewajujuczych hasudarstw“.

### Rasieja i Niamieczczyna.

PIECIARBURH (W.T.B.). «Nowoje Wriemia» abureno, szto predstaŭnik ministerstwa handlu, Borodajewskij, zajawiŭ na zjezdzi sielskich haspadaroŭ u Pieciarburzi, szto paśla wajny Niamieczczynie treba wiarnuć jaje daŭniejszyje prawy. Niamieczczyna — hłaŭny kupiec rasiejskaho žyta. Z hetaj pryczyny dla Rasiei szkodna zniszczeńnie Niamieczczyny.

### Hoład u Rasiei.

PIECIARBURH. (W.T.B.). Zjezd sielskich haspadaroŭ u Pieciarburzi kaže u swajej rezolucii, szto pierad rasiejskim narodam staić straszennaje widmo hoładu.

### B. minister pad sudom.

PIECIARBURH (W.T.B.). «P.T.A.» danosić: Naznaczenaja carskim prykazam wyszejszaja Kamisija dziela raśledawańnia pryczyn niedastaczy patronaŭ pastanawiła addać pad sud Hasudarstwienaj Rady byŭszaho wajennaho ministra Suchomlinowa. Car hetaje pastanaŭleńnie zaćwiardziŭ.

### Socyalist ab Synodzi.

PIECIARBURH. (W. T. B.). U czasi dumskich pramoŭ ab biudžeci Synodu socyalist Skobielew skazaŭ, szto prawasłaŭnaja cerkwa ŭ Rasiei heta prysłužnica hasudarstwa. Staŭszysia spaŭnicielem woli prawicielstwa, Synod zajmajecca relihijnym uciskom žydoŭ, mahometan, katalikoŭ i protestantoŭ; ale ŭsio heta — niszto, raŭnujuczy da pastupkoŭ Rasputina, zwarjacieŭszaho biczujuczahosia raspuśnika.

### Pahrom u Baku.

KOPENHAGA (W.T.B.). „Birž. Wiedom.“ danosiać, szto na zasiedańni Dumy byŭ razhledžen zapros socyał-demakratoŭ ab pahromi ŭ Baku 27 lutaho. Pahrom hety paczaŭsia, jak pratest proci daražyni, ale paśla abiarnuŭsia u hrabież i niszczeńnie kram. Palicija wykarystała jaho, kab ckawać adzin narod proci druhoha. Palicejskije czasta sami wiali hramady hrabieżcoŭ.

Hazeta kaže, szto prawyje maniacca dabiwacca poŭnaho skasawańnia Dumy. W adnuć palityku proci Dumy byŭszyj minister sudoŭ Szczegłowitow i minister unutrenych spraŭ Chwostow, katory zusim pieremianiŭ swoj daŭniejszy pahlad na Dumu.

Mieńszykow u swajej staćci „Duma ŭ niebaspiecznaści“ pisze ŭ “Now. Wr.“, szto cikawaść deputatoŭ da prac dumskich hetkaja małaja, szto s 440 deputatoŭ bywaje na zasiedańniach Dumy tolki 60—70 dusz. Duma nikoli nia robić nijakaj karysnaj raboty, i heta—praklaćcie jaje. Nima sporki, szto jana maje silnych worahoŭ, katoryje chacieliby wiarnuć pieraddumskije czasy.

### Rasiejskaja pažyczka.

PIECIARBURH (W.T.B.). Pieciarburskije Telehrafnaje Agienctwo danosić:

Wyjszoŭ carski ukaz ab nowaj wajennaj pažyczcy na 2 miljardy rubloŭ—na 5½ pracentoŭ. Wypłata pawinna być zroblena praz 10 hadoŭ.

### Kara śmierci nad pałonnymi.

GDANSK (W·T.B.). Sud inspekcii łagieroŭ dla wajenna-pałonnych 17 korpusa zasudziŭ na śmierć rasiejskich pałonnych Michajłowa i Bajgołowa. U žniŭni miesiacy taho hodu jany zabili ŭ łagiery dla wajenna-pałonnych u Hammersztejnie niamieckaho sałdata Kreczmara.

### Areszt szpiena.

KOLONIJA. (W.T.B.). Jak danosić „Koeln. Ztg.“ z Berlina, duńczyk doktar A. aresztowan pry prajezdzi pa padazreńni u szpionstwi. Palicija mieła bahaty ułoŭ.

### Niedachwatka sielskich rabotnikoŭ.

KOPENHAGA (W.T.B.). «Berlingske Tidende» danosić z Londynu, szto pryzyŭ rekrutoŭ dawioŭ Anhliju da niedachwatki raboczych ruk u sielskaj haspadarcy. Anhlickaje ministerstwo sielskaj haspadarki manicca prywiaści u Anhliju duńskich sielan i razdzialić ich pa dwaroch.

### Z žyćcia anhlickich rabotnikoŭ.

HAGA (W.T.B.). 24 krasawika sklikajecca zjezd niezaležnych rabotnickich orhanizacij, kab damahacca ad prawicielstwa apublikawańnia warunkoŭ zamireńnia i skasawańnia wajennaj słužby.

LONDYN. (W. T. B.). «Reŭter» danosić, szto haspadary kapalniaŭ i sajuz kapalnianych rabotnikoŭ u Pałudziennym Wallisie — na prośbu prawicielstwa — zrabili supolnuju naradu, na katoraj pastanawili, szto, kab nie było dalej sporak, usie rabotniki pawinny być zapisany da ustanoŭlenych rabotnickich sajuzoŭ.

### Achwiara Papieža.

BERLIN. (W.T.B.). Jak pisze «Kreuz-Ztg.», Papiež achwiarawaŭ na padmohu žycharom zaniatych aŭstryjackimi wajskami ziamiel Serbii, Czornahoryi i Albanii — praz ruki wienskaho nuncija—10.000 kron.

## Z hazet.

### Pieramieny ŭ rasiejcoŭ.

Szwejcarskije hazety danosiać, szto oficyalnaja hazeta wajennaho ministerstwa, «Russk. Inw.», abwieściła ab hetkich nowych naznaczeńniach u armii:

Hienerał Ewert naznaczen hłaŭnakamandujuczym usimi armijami na zachodnim fronci.

Hienerał Michniewicz — naczalnikam hieneralnaho sztabu na tym že fronci.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.